

**PESA INTERNATIONAL JOURNAL
OF
SOCIAL STUDIES**

*PESA ULUSLARARASI
SOSYAL ARAŞTIRMALAR DERGİSİ*

June 2017, Vol:3, Issue:2
e-ISSN: 2149-8385

Haziran 2017, Cilt:3, Sayı 2
p-ISSN: 2528-9950

journal homepage: www.sosyalarastirmalar.org

Kitap Tanıtımı: Jacques Ranciere, Cahil Hoca Zihinsel Özgürleşme Üstüne Beş Ders, 2014, Metis Yayınları.

Book Review: Jacques Ranciere, *Le maître ignorant Cinq leçons sur l'émancipation intellectuelle*, 2014, Metis Publishing.

Seyhan DOBRA

Yüksek Lisans Öğrencisi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilimdalı, seyhandbra@hotmail.com

MAKALE BİLGİSİ	ARTICLE INFO
<p><i>Makale Geçmişi:</i></p> <p>Geliş 27 Nisan 2017 Kabul 24 Mayıs 2017</p>	<p><i>Article History:</i></p> <p>Received 27 April 2017 Accepted 24 May 2017</p>
© 2017 PESA Tüm hakları saklıdır	© 2017 PESA All rights reserved

Dil-i câhilde olmaz nûr-i irfân

Ki nâ-dânın olur kalbi de nâ-dân

Okçu-Zâde Şâhî

Hocalık + Cahillik = Özgürleşen Zihinler

Başarıya giden yolda her şey istemekle başlar. Jacotot'un 19. Yüzyıldan gelip bizlere ulaşan metaforik hikayesi... Bahsi geçecek olan *Cahil Hoca* adlı çalışma; *I. Zihinsel bir Serüven, II. Cahilin Dersi, III. Eşitlerin Akli, IV. Küçümseme Toplumu, V. Özgürleştirici ve Maymunu* başlıkları altında beş ana bölümden oluşmaktadır. Eserde; 1800'lü yılların başında, Leuven şehrinde hiç Felemenkçe bilmeyen Fransız bir öğretmen olarak Joseph Jacotot ile Fransızca bilmeyen ve öğrenmek isteyen bir grup Felemenk öğrencinin yaşadığı mental olaylar örüntüsüne yer verilmiştir. Eserin umumi manzarasında; zihinlere nakşolmuş bilgi eşitsizliği fikrinin, toplumsal eşitsizliğe varan uzantılarına dâir kuşatıcı bilgiler sergilenmiştir. Jacotot; geleneksel öğretim modellerinin aksine, öğretme eyleminin bilgileri aktarırken zihinlere şekil vermek olduğuna değinmiştir. Bir hocadan beklenen olası değerlere farklı katmanlardan bakabilme yetisiyle bir eserin Fransızca ve Felemenkçe olmak üzere iki dilli bir basımını öğrencilerine vermiştir. Ancak devam eden süreçte dikkatleri celbeden bir vaziyet zuhûr etmiştir. Hiç Fransızca bilmeyen öğrenciler, şartırtıcı şekilde Fransızca bir eseri, aktif bir hoca yardımı olmaksızın, Fransızca değerlendirebilmişlerdir. Leuven Üniversitesi'nde yaşadığı bu durum ile Jacotot öğrencinin öznelğine dayalı, odağında bireye yer verilen bir eğitim felsefesinin de önünü açmıştır.

Kitabın ve öğrencinin zekâsını eşit olarak karşı karşıya bırakan eserin başkahramanı, insanı özgürleştiren öğrenme deneyiminin tam da bu esnada ortaya çıktığını gözlemlemiştir. Rancière'in *Eski yöntem* olarak adlandırdığı hocaya dayalı yöntem eleştirisinin en özgün tarafı, bütün bu tartışmayı eşitlik sorunuyla bağdaştırarak yürütmesi olmuştur. Jacotot'a göre eski yöntemin eşitsizliğe ihtiyacı vardır. Bu ekseninde kendisi zekâyı ikiye bölmüş, bunları daha aşağı olan halktan insanın zekâsı ile yöntemli bilgiyle basitten mudile ilerleyen daha üstün olanların zekâsı olarak kategorize etmiştir. Aslında temelde iki ayrı zekâ olmadığı ve zekâların eşitliği mesajı üzerinde bu kapsamda sıkça durulmuştur. Halkı bu anlamda umutsuzluğa sevk eden şeyin de kaynağını eğitimin yetersizliğinden ziyâde zekâsının aşağı olduğuna

duyduğu inançtan aldığı da açıkça görebilmekteyiz. Tam bu noktada Yûnus Emre'nin dillere pelesenk olmuş “*İlim ilim bilmektir ilim kendin bilmektir*” sözü hatırımıza düşer. İşte eserde ki elzem mesele de cahil insana kendini keşfetmesi adına yol göstermektir. Bu bağlamda eserin âdeta kale taşı diyebileceğimiz asıl kişi Jacotot, eski yönteme karşı *Evrensel eğitim* adını verdiği yeni yöntemin yoksulların, köşede kalmışların daha da derininde içimizden kişilerin yöntemi olduğunu belirtmiştir. Bir bilgi ve öğrenme hiyerarşisine ihtiyaç duymayan bu yöntemde öğrenmenin anahtarı sadece dayanç ile faaliyet göstermektir. Özgürleştiren hoca, kişiye bu kapasitesini hatırlatan ve onu kendi yolculuğuna çıkararak, arayışın ve varoluşun düzleminde tutan hocadır. Bu şekilde bilmediğimiz şeyi öğretebilmek de mümkündür. Kurmuş olduğu felsefi ve sosyolojik tasarım ile zihinlerimize soluk alma imkânı tanınan eserde Rancière ayrıca eşitsizliğe karşı özgürleştirici öğrenme pratiğinin, sanattan geldiğini savunmuştur. Bittabi sözü edilen, bir seçkinler sanatı olmayıp halkın geneline hitap eden bir anlayıştır. Eylemde bulunan zihinlerin, yaptıklarını anlatmak üzere kurduğu dil, yapıları paylaşmak üzere anlatıya dönüştürmek sanatın kendisi olarak eser dâhilinde tabir görmüştür. Buradan yazarın, hepimizi sanatçı olarak tahayyül ettiği bir toplum teması çıkarabilmek mümkündür. Modern toplumda eğitim felsefesine ve pedagojiye radikal bir tavırla yaklaşan Rancière'in eğitime bakışında mihenk kavramların başında özgürlük ya da özgürleşme yer almıştır. Özgürleştirmeksizin verilen eğitimin tabir-i âmiyâne ile ahmaklaştırıldığını ileri sürmüştür. Herkes için geçerli olan özgürlüğün ilk adımının insanın özbenliğini özgürleştirilmesiyle atılacağından söz etmiştir. Yazar akıl ve irade de olduğu gibi eşitlik ve zekâ kavramlarını da eş sesli kelimeler olarak tanımlayıp, bir zekânın bir başka zekâyâ tabi kılındığı yerdeki eğitimin sınırlılığında dem vurarak insanların zihin kuytularına ince dokunuşlar yapmıştır. Bu durumda evrensel eğitim ile çözüme kavuşacağı nazariyesine ağırlık vermiştir. Zihnin kendi kendini keşfedebileceğini söyleyen Rancière, *öğrenme* ile *anlamayı* birbirinden ayrı tutmuştur. Zekâyı sadece bir algılama yetisi olarak görmediği gibi, iradeyi de yalnızca tercih etme yetisi olarak değerlendirmemiştir. Daima kişinin bireysel gayretkeşliğinin paha biçilmez oluşunun altını kalın puntolarla çizmiştir. Kavrama kabiliyetini zekânın sadık bir yoldaşı olarak gören Jacotot; bu uğurda zekâyâ el altından rehberlik eden kişileri de iyi hocalar olarak betimlemiştir. Bu eksende Sokrates'e eleştirisi büyük olmuştur. *Açıklayan her hocanın içinde Sokrates vardır* diyerek Sokratesçiliğin âdeta kusursuz aptallaştırma olduğunu ifade buyurmuştur.

Nihâi olarak; *Cahil Hoca*, zekâ eşitsizliği diye bir şeyin olmadığı düşüncesini eserin tamamında istikrarlı bir halet-i rûhiyede haykırmıştır. Rancière, asıl gâyenin: *Bilmediklerini bilginlerden öğrenmek değil, bilmediklerini başka cahillere öğretmek olduğununun* önemini ezberbozan bir tarz-ı üslûpla okuruna iletmiştir. Bir tesadüf sonucu çehresini gösteren fikri bir karmaşayı insanoğlunun lehine çeviren Jacotot, kitapseverlere eski eğitim modelini bir kez daha düşünme imkânı tanımıştır. Böylece süregelen bilgi kalıplarımızın da çözülmesinde ufuk açıcı bir rol üstlenmiştir.